

к.е.н. Пушко Р.О., Базій К. Є.

Луганський національний університет імені Тараса Шевченка, Україна

СВІТОВИЙ ДОСВІД УДОСКОНАЛЕННЯ УПРАВЛІННЯ КРЕДИТНИМИ РИЗИКАМИ БАНКІВ

Світовий досвід кредитування свідчить про те, що всі кредитні операції пов'язані із істотним кредитним ризиком, але його рівень проти вітчизняного значно нижче. У світовій практиці частка прострочених кредитів яка наближається до 7% від загального обсягу, вже є проблемою та вказує на підвищену ризиковість операцій, оскільки для надійних банків цей показник становитиме 3%. Для української банківської системи значення аналогічних показників коливаються в широкому діапазоні: від 2% до 30% [2]. Отже, дослідження світового досвіду удосконалення управління кредитними ризиками банків для України є вкрай вадливим.

Основою систем ризик-менеджменту, створених в зарубіжних банках, є метод імовірнісної оцінки, який має безліч модифікацій. До їх числа належать методики «PARSEL» і «CAMPARI».

За методикою «PARSEL» оцінюються: P (Person) – інформація про персону потенційного позичальника, його репутація; A (Amount) – обґрунтування суми затребуваного кредиту; R (Repayment) – можливість погашення; S (Security) - оцінка забезпечення; E (Expediency) - доцільність кредиту; R (Remuneration) – винагорода банку (відсоткова ставка) за ризик надання кредиту [5].

За методикою «CAMPARI» оцінюються: C (Character) – репутація позичальника; A (Ability) - оцінка бізнесу позичальника; M (Means) – аналіз необхідності звертання за позичкою; P (Purpose) – ціль кредиту; A (Amount) – обґрунтування мети кредиту; R (Repayment) – можливість погашення; I (Insurance) – спосіб страхування кредитного ризику [2].

У практиці банків США використовують «правило п'ятох с»: 1 C (customer`s character) – характер позичальника ступінь відповідальності, готовність і бажання сплатити борг; 2 C (capacity to pay) - фінансові можливості

позичальника і перспективи їхнього розвитку в майбутньому; 3 С (capital) – капітал, майно; 4 С (collateral) – забезпечення позики, достатність, якість застави; 5 С (current business conditions and goodwill) – загальні економічні умови – діловий клімат у країні. Перераховані критерії доповнюють шостим критерієм – 6 С (control) – моніторинг законодавчих основ діяльності позичальника і відповідність його стандартам банку [5].

Незважаючи на загальну тенденцію до ускладнення математичного апарату, який використовується для аналізу кредитних ризиків, базові методики як і раніше залишаються в арсеналі ризик-менеджерів. Поряд з ймовірними методами оцінки кредитних ризиків зарубіжні банки активно застосовують сценарне стрес-тестування як єдино можливий інструмент оцінки складних комплексних ризиків. Відповідно до рекомендацій комітету Базеля при оцінці кредитного ризику необхідно враховувати рейтинг позичальника і рейтинг кредитного продукту, який включав би незалежну оцінку забезпечення по позиці з урахуванням ризику концентрації. Задаючи параметри кредитних продуктів, кредитну політику, методи просування продуктів, націлені на певну аудиторію, банк, по суті, визначає свій профіль ризику. Властивості продукту безпосередньо впливають на розподіл активів під ризиком.

Отже, методичне забезпечення оптимізації параметрів кредитних продуктів банку має враховувати багатокритеріальність такої оптимізаційної процедури – підвищення привабливості для цільового клієнтського сегменту та прийнятність супроводжуючого продукт ризику для банку в певних прогнозних макроекономічних умовах з врахуванням затвердженої кредитної політики.

Методологія стрес-тестування є важливою складовою методичного забезпечення оптимізації кредитного портфеля і відіграє істотну роль в оцінці кредитного ризику, дозволяючи оцінити зміну вартості кредитного портфеля в умовах рецесії або кризи.

Стрес-тестування – це аналітичний інструмент, покликаний забезпечити оцінку потенційних втрат банків у разі можливих спадів в економіці. Спеціальний документ комітету Базеля із стрес-тестування, випущений в 2009 році. Згідно з ним, відповідна методологія повинна дозволяти оцінювати вплив не тільки окремих негативних чинників на очікувані і неочікувані втрати по кредитному портфелю або субпортфелям, який реалізується в класичній системі оцінки чутливості, а й всього комплексу чинників – в розрізі безлічі історичних

і гіпотетичних сценаріїв можливого розвитку подій. Це, відповідно, передбачає поширення імітаційного моделювання в області формування методичного забезпечення стрес-тестування кредитних портфелів. Структурно-логічна схема процедури стрес-тестування кредитного портфеля на основі світової практики приведена на рис. 1.

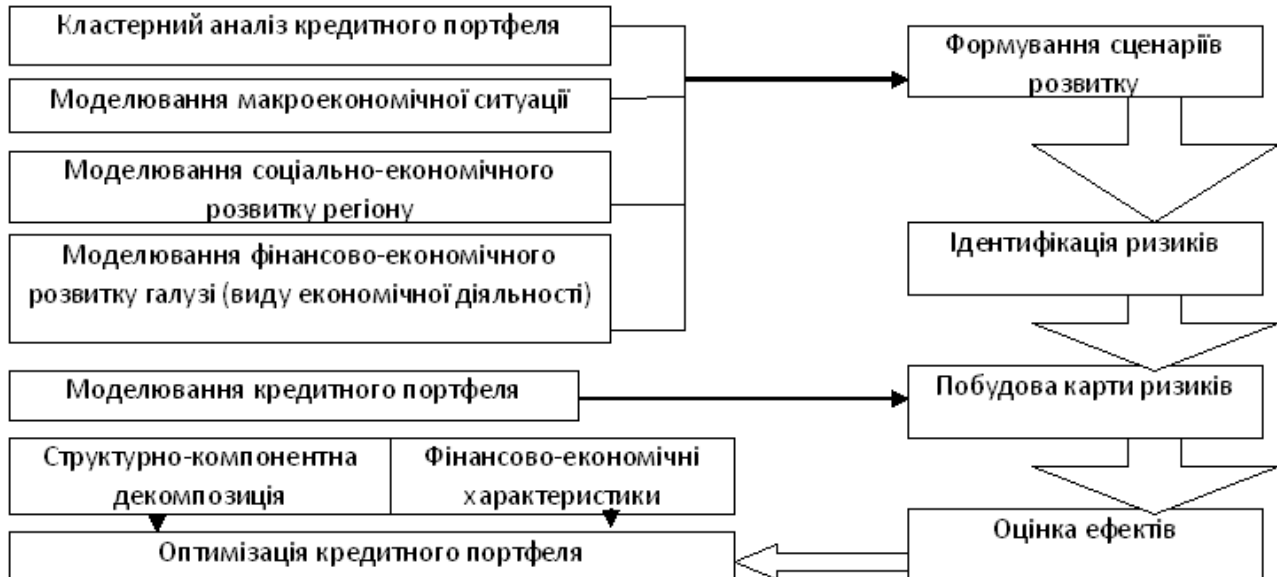

Рис. 1. Структурно-логічна схема стрес-тестування кредитного портфеля

Проведення кластерного аналізу потенційного складу кредитного портфеля дозволяє підвищити продуктивність та оперативність процесу його оптимізації за рахунок попередньої декомпозиції на однорідні групи за ознаками, покладеними в основу побудованої моделі кредитного портфеля. Він дозволяє вирішити завдання оцінки однорідності кредитного портфеля та його субпортфелів і виявлення зон концентрації ризиків в розрізі основних галузевих, регіональних, макроекономічних та мікроекономічних чинників кредитного ризику.

Стресові сценарії необхідно створювати враховуючи специфіку кредитного портфеля кожного окремого банку, та з урахуванням моделі макроекономічної ситуації в країні, регіоні, бізнес-інтересів банку та позичальників, фінансово-економічного розвитку різних видів економічної діяльності, а, відповідно, і в ідентифікованих для цих моделей ризиках. В цілях

запобігання настання або мінімізації дії негативних подій для кожного з сценаріїв доцільно розробляти окремий план заходів.

Враховуючи світову практику, саме результати стрес-тестування повинні бути використані при оптимізації кредитного портфеля та вироблення рекомендацій щодо зміни лімітів для кожного з регіонів присутності банку, галузей економіки, продуктів, видів застав тощо. Безперервність процесу оптимізації управління кредитними ризиками дозволяє банку сформувати ефективну систему лімітування та резервування, яка разом з системою оцінки кредитоспроможності позичальника є основою ухвалення рішення про кредитування в наступному циклі оптимізації кредитного портфеля.

Таким чином, на основі дослідження світового досвіду управління кредитними ризиками запропонована структурно-логічна схема стрес-тестування кредитного портфеля, яка передбачає: здійснення кластерного аналізу кредитного портфеля, моделювання прогностичних тенденцій у розвитку макросередовища діяльності банку, соціально-економічного розвитку регіону або галузі, здійснення структурно-компонентної декомпозиції та моделювання фінансово-економічних характеристик кредитного портфеля банку, проведення сценарного аналізу ризиків, побудову карти ризиків тощо.

На основі дослідження світового досвіду управління кредитним ризиком банків в банківській практиці України пропонується використання системи управління на основі зонування кредитного процесу з урахуванням зміни фінансових втрат, пов'язаних з існуванням кредитного ризику банку, в часі від моменту виникнення у кредиту перших ознак проблемності до моменту визнання його безперспективним з позиції повернення коштів кредитору. Перевагами від впровадження такої системи є забезпечення високої оперативності антикризових заходів на основі об'єктивної інформації про виникнення перших ознак проблемності в обслуговуванні позики, визначення критичних меж часового регламенту впровадження коригуючих дій в процесі управління кредитним ризиком банку, досягнення яких не дозволяє уникнути збитків. Оптимізація кредитного портфеля передбачає необхідність застосування моделі оптимізації, а також правильне визначення стратегії банків в частині співвідношення ризику, прибутковості і ліквідності кредитних вкладень для досягнення поставлених цілей кредитної політики банків.

Література:

1. Basel II: International Convergence of Capital Measurement and Capital Standards: A Revised Framework – Comprehensive Version [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.bis.org/publ/bcbs54.htm>. – Назва з домашньої сторінки Інтернету.
2. Бабаніна Н.В. Удосконалення системи управління кредитним ризиком банківської установи / Н.В. Бабаніна // Науковий вісник Херсонського державного університету. 2015. - №14(2) – С. 116-119.
3. Дзюблюк О. Механізм забезпечення якості кредитного портфеля й управління кредитним ризиком банку в період кризових явищ в економіці / Олександр Дзюблюк // Журнал європейської економіки. – 2010. – № 1. – С. 108-124.
4. Лаврушин О.И. Банковское дело: современная система кредитования: учебное пособие / О.И. Лаврушин, О.Н. Афанасьева. – 7-е изд., перераб. и доп. – М.: Кнорус, 2013. – 360 с.
5. Ніколаєнко Ю.В. Світовий досвід та сучасні тенденції у галузі управління кредитним ризиком [Текст] / Ю. В. Ніколаєнко // Ефективна економіка. – 2015. – № 11.